

Bokanmeldelse

En nordisk barndom?

Bokanmeldelse v/Tora Korsvold

Nordic Childhoods and Early Education. Philosophy, Research, Policy, and Practice in Denmark, Finland, Iceland, Norway, and Sweden.

Johanna Einarsdottir & Judith T. Wagner, red.

319 s. Greenwich: IAP. ISBN 1-59311-351-X

Innledning

Finnes det en nordisk barndom? Hva kjennetegner i så fall denne? Eller er det heller slik at den nordiske barndommen har et svært mangetydig innhold, og at den eksisterer mer som en mental kategori enn et konkret objekt? Forfatterne bak *Nordic Childhoods and Early Education*, en antologi med i alt 11 artikler og av forfattere fra alle de fem nordiske landene, prøver å finne svar på slike spørsmål. De tematiserer alle den nordiske barndommen avgrenset til den tidligste fasen med omsorg og læring i offentlige institusjoner for barn. Leseren får slik innsikt i det nordiske barnehagebarnet og den nordiske barnehagebarndommen fra svært ulike perspektiver. Bidragsyterne er valgt ut fordi de har gode faglige kvalifikasjoner, og bred erfaring fra barnehagefeltet. En tverrfaglig tilnærming, metodemangfold og variasjon av temaer kjennetegner denne perspektivrike og velskrevne boka.

Boka har blitt til som et samarbeid mellom den amerikanske pedagogen Judith Wagner og pedagog Johanna Einarsdottir fra Island. Begge disse forfatterne beskriver og reflekterer over samarbeidet, ikke minst framhever Wagner kontraster mellom USA og Danmark, et nordisk land hun kjenner fra utallige forskningsopphold og -reiser. Wagner har hatt et nært samarbeid med flere nordiske fagfeller innen førskolelærerutdanningen, og hun har også utgitt en rekke publikasjoner. I boka ser hun den nordiske barndommen og det nordiske barnehagebarnet fra den andre siden av Atlanterhavet, dvs. fra en hvit, kvinnelig, amerikansk forskers ståsted. Wagner klargjør både sin bakgrunn og forforståelse på en interessevekken-

de måte. Det gjør hennes ytringer og refleksjoner troverdige. Hun situerer med andre ord sine sannheter. Det gjelder også Einarsdottir – en stor styrke ved deres bidrag.

Begreper

I en bokanmeldelse som denne er det likevel vanskelig å yte boka *Nordic Childhoods* og feltet "Early Child Education" (ECE) full rettferdighet. Til det er den for bredt sammensatt, både når det gjelder temaer og perspektiver. Videre må det ha vært en stor utfordring å komme fram til en felles forståelse av begreper og terminologi som benyttes, ikke minst hva de ulike forfatterne legger i begrepene. Etter min oppfatning blir det problematisk når "early education", en amerikansk terminologi, anvendes på nordiske forhold. Vi finner i boka flere begrepsavklaringer, forklaringer som også forteller at språket reflekterer ulik ideologi og ulike kulturelle verdier. Barnehager heter for eksempel på islandsk "play-schools". Begrepet sender ut et signal om hva som skal være barnehagens hovedinnhold. Et annet eksempel er "oppvekst", en terminolog som brukes både i Norge og Finland. Termen "education" brukes synonymt med "oppvekst", men den siste er likevel langt mer overordnet. En refleksjon rundt de ulike begrepene kunne vært stoff til en hel artikkel i denne boka, men begrenses bare til spredte enkeltavsnitt.

Barns rettigheter og den nordiske velferdsstatsmodellen

Plassen tillater å løfte fram bare et par av kapitlene. I et interessevekkende kapittel "The Making of Nordic Childhoods" drøfter forfatteren Baldur Kristjánsson nordisk kultur og nordiske verdier. Forfatteren forsøker å finne røttene til forestillinger om hva som har preget den nordiske barndommen. Som han selv påpeker, foreligger det få komparative studier som undersøker særtrekk ved den nordiske barndommen, sett i et komparativt perspektiv. Kristjánsson konkluderer med at "The public child-centeredness found in the Nordic countries bears witness to the value Nordic people place on childhood". I artikkelen diskuterer han de kulturelle verdier som knyttes til det han kaller nordisk barnesentrering, hvordan disse kulturelle verdiene har oppstått, blitt fastholdt og videreført. Han framhever to sentra-

le aspekter, nemlig framveksten av barns rettigheter, en utvikling som startet på slutten av 1800-tallet, og der Norge var et foregangsland, og framveksten av en nordisk velferdsstatsmodell. Selv om velferdsstaten fikk ulik utforming i de fem nordiske landene, hadde den likevel viktige kjennetegn som demokrati, egalitet, likhet og sosial rettferdighet. Egalitet er et trekk som blir særlig framhevet. Universelle løsninger fulgte dessuten den nordiske modellen: Både hos foreldre, fagpersoner innen ECE og i beslutningsorganer forventes det i dag den samme standarden på barnehagen, uansett hvor i landet den ligger. Dette er ingen selvfølge i USA, ifølge redaktøren Wagner.

Forestillinger om likhet må imidlertid ikke overdrives, verken i fortid eller i samtid. Fordi dagens barndomsbilde er svært sammensatt, trenger vi mer forskning som systematisk undersøker og framstiller dette sammensatte bildet. Denne boka er en god begynnelse fordi den formidler kunnskap om nordisk barnesentrering til et internasjonalt publikum. Velferdsordninger for barn utviklet i de nordiske landene er etterspurt, bl.a. innen EU. Studier som analyserer den nordiske velferdsstatens utvikling, som for eksempel historiske studier som framhever de egalitære tradisjonene, er viktige. Hvis en søker etter særtrekk ved den nordiske barndommen, kan det være nyttig å starte med forestillinger om frihet, solidaritet og konsensus, slik redaktørene gjør. Spørsmålet blir imidlertid om ikke empiriske studier vil konkludere med svært ulike resultater. En sosialdemokratisk likhetspolitikk har ikke nødvendigvis preget alle de nordiske landene i etterkrigstiden. Et viktig unntak her er Island. En sein institusjonalisering av barndommen betydde dessuten at verdier knyttet til natur og til selvforvaltning lenge kjennetegnet både den norske, islandske og den færøyske barndommen. I Norge kom bygging av barnehager først for fullt etter 1990, for Færøyene først etter år 2000. Fram til 1990-tallet startet nordiske barn senere i skolen enn de fleste andre industrinasjoner. Svaret på om det finnes en nordisk barndom er derfor sammensatt, slik også Baldur Kristjansson konkluderer med.

Barns perspektiv

Stig Brostøms artikkel "Children's Perspectives on Their Childhood Experiences" fungerer som en innføringsartikkel der forfatteren viser at barn i de nordiske landene blir sett og hørt som aktive deltagere i barnehage, skole og i samfunnet for øvrig, i tråd med FN's konvensjon om barns

rettigheter. Artikkelen problematiserer nordisk barneforskning, den klargjør framveksten og tydeliggjør posisjoner. Den viser også hvilke pedagogiske ideer og fagfelt som har hatt stor innflytelse på den tidligste barndommen, hvordan ideer har utviklet seg over tid og endret seg. Brostrøm reiser tre teoretiske rammeverk som fungerer som en fruktbar kontekst: barndomssosiologien, nyere barndomsspsykologi og diskurser om barns rett til medvirkning. Han trekker også fram en del eksempler som viser på hvilke måter barn blir hørt, og hvilke forandringer denne nye måten å forstå barn på, har avstedkommet i forskningen så vel som i samfunnet. Slik får vi en bred innsikt i ulike livsområder hvor barn medvirker. Likevel hadde det vært interessant å få mer innsikt i barns perspektiver på egne erfaringer, for eksempel hentet fra et konkret forskningsarbeid, slik tittelen på dette kapitlet skaper forventninger om.

Konklusjon

Antologien viser at barndom og nasjonal identitet, eller her nordisk identitet, ikke er to temaer, men er to temaer som må bringes sammen, slik det gjøres i denne antologien, og det med et godt resultat. Likevel savner jeg en klarere oppdeling og struktur, en rød tråd, samt teoretiske perspektiver som kunne ha vært mer gjennomgående drøftet i hver artikkel, selv om det finnes gode ansatser til alt dette. Jeg savner dessuten artikler som mer samlet belyser barnehagens framvekst, dens struktur og innhold i de ulike nordiske landene. På den måten kunne vi fått fram sentrale forskjeller og viktige særtrekk. Også her finnes gode forsøk, men de blir likevel for spredt. Innvendingene er likevel ikke til hinder for at dette er en antologi som gir ny innsikt. Innvendingene over kan skyldes at det er uklart hvem som er leser av denne boka. Innledningsvis er både forskere, fagpersoner, byråkrater, studenter og praktikere nevnt. Denne eventuelle mangelen kan snus til det som er bokas styrke som er å treffe mange – noe boka fortjener.

Tora Korsvold
Norsk senter for barneforskning
NTNU
NO-7491 Trondheim, Norge
e-post: tora.korsvold@svt.ntnu.no